

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 9.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.14>

УДК 351: 640

*О. В. Сяська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8238-4922>*

КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

*О. Syaska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Management, Rivne State University of Humanities*

COMMUNAL ECONOMY AS AN OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті обґрунтовано, що комунальне господарство є надзвичайно важливою сферою національного господарського комплексу, яка забезпечує функціонування та життєдіяльність населених пунктів. В той же час, комунальна галузь залишається однією із самих слабких ланок в економіці країни і є одним з основних осередків соціальної напруги.

В роботі проведено критичний аналіз системи публічного управління комунальним господарством України, зокрема досліджено зміни тарифів на послуги електропостачання, газопостачання, водопостачання, водовідведення і централізованого опалення та проведено їх порівняння зі зміною доходів

громадян, рівня інфляції, кількості субсидіантів, видатків Державного бюджету на субсидії та заборгованості населення з оплати комунальних послуг. Проаналізовано попередні та заплановані видатки місцевих бюджетів на житлово-комунальне господарство. Аргументовано необхідність підвищення видатків на комунальну галузь.

The article substantiates the extreme importance of public utilities, which is a sphere of the national economic complex that ensures the functioning and vitality of settlements. At the same time, the utility industry remains one of the weakest links in the country's economy and is one of the main sources of social tension. Negative factors hindering the development of public utilities are: the debt of the population for housing and communal services; physical wear and tear of fixed assets of utility companies; lack of financial investment; low quality of communal services.

In the work, a critical analysis of the system of public management of the communal economy of Ukraine was carried out, in particular, changes in tariffs for electricity supply, gas supply, water supply, drainage and centralized heating were studied and compared with changes in citizens' incomes, the level of inflation, the number of subsidies, State budget expenditures on subsidies and debts of the population to pay utility bills. It is noted that the debt of the population for the payment of communal services is growing every year.

The previous and planned expenditures of local budgets for housing and communal services are analyzed. It is proposed to additionally include funds for the overhaul of the emergency utility fund in the planned expenditures of local budgets.

It is proposed for the effective functioning of the public utilities to combine the efforts of local governments, housing and communal services and consumers, namely: local self-government bodies need to increase the expenditures of local budgets on communal management; housing and communal services enterprises – to update emergency and worn-out fixed assets, to provide quality services; consumers - to pay for the used utilities in a timely manner.

Ключові слова: публічне управління, комунальне господарство, тарифи на комунальні послуги, видатки місцевих бюджетів.

Keywords: public administration, communal economy, tariffs for communal services, expenditures of local budgets.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні важливим і актуальним питанням є забезпечення ефективного публічного управління сферами комунального господарства в усіх регіонах України. Комунальне господарство є однією з найважливіших галузей економіки та носить соціальний характер, оскільки задовольняє першочергові потреби населення, забезпечуючи людей необхідними ресурсами для життя. Водопостачання, водовідведення, газопостачання, тепло та електроенергія – це найважливіші комунальні послуги, які є необхідними для нормальної життєдіяльності та цивілізованого проживання. Від доступності цих послуг залежить рівень комфорту, якість життя та нормальне існування кожної людини.

На сучасному етапі розвитку економіки житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією із самих слабких ланок національного господарського комплексу і є одним з основних осередків соціальної напруги. Негативними факторами, що гальмують розвиток комунального господарства є: заборгованість населення за житлово-комунальні послуги; фізичний знос, а подекуди навіть критичний стан основних фондів комунальних підприємств; застарілість технологій та низька енергоефективність; брак фінансових інвестицій; низька якість комунальних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку ЖКГ, розробкою заходів покращення публічного управління та регулювання комунальної сфери займалися Агаджанов Г.К., Дідур С.В., Димченко О.В., Качала Т.М., Куц Я.В., Обуховський П.П. та ін. Разом з тим, незважаючи на посилену увагу науковців до проблем комунального господарства, недостатньо повно досліджені питання публічного механізму регулювання його діяльності. На сьогодні не розроблено універсальних підходів до підвищення ефективності функціонування підприємств ЖКГ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження та проведення критичного аналізу системи публічного управління комунальним господарством України, зокрема в розрізі механізму регулювання

та встановлення тарифів, а також форм і методів фінансування та державної підтримки підприємств ЖКГ з метою забезпечення ефективності та надійності їх роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформа децентралізації, що розпочалася у 2014 р., сприяла трансформації бюджетної системи України шляхом передачі фінансових ресурсів та повноважень з державного на місцевий рівень. Суттєві зміни в системі публічного управління відбулися і у сфері комунального господарства. Так, з 2016 р. державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю підприємств, що виробляють та надають житлово-комунальні послуги населенню, виконує Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП).

НКРЕКП, відповідно до покладених на неї завдань, згідно із законами України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», «Про ринок електричної енергії», «Про ринок природного газу», «Про трубопровідний транспорт», «Про питну воду та питне водопостачання», «Про теплопостачання» здійснює державне регулювання шляхом збалансування інтересів підприємств ЖКГ з інтересами суспільства та споживачів. Національна комісія: встановлює тарифи на послуги енергопостачання, централізованого водопостачання і водовідведення, транспортування, розподілу та постачання природного газу, виробництва і постачання теплової енергії; переглядає та затверджує комунальні тарифи; схвалює інвестиційні програми для підприємств ЖКГ, ліцензування діяльності яких здійснюється НКРЕКП [1].

У системі публічного управління сферою ЖКГ питання формування і встановлення тарифів є одним із найбільш важливих, спірних та проблемних, оскільки виробники і постачальники комунальних послуг вимагають негайного підвищення тарифів, щоб забезпечити відповідний рівень рентабельності своїх підприємств, тоді як споживачі – скаржаться на високі тарифи та фінансову

неспроможність їх оплачувати. Останніми роками в Україні було зроблено чимало кроків для врегулювання питань тарифоутворення у сфері ЖКГ, однак бажаних результатів проведені реформи так і не дали.

Встановлення тарифів на послуги ЖКГ та їх своєчасна оплата споживачами здійснюють суттєвий вплив на ефективність діяльності підприємств галузі. Відсутність ринкових механізмів у цій сфері не дає змоги привести тарифи до рівня, який би забезпечив підприємствам ЖКГ відшкодування витрат, а загальноекономічна та політична ситуація в країні нині не дозволяє вирішити ці проблеми ринковими методами, враховуючи недостатній рівень доходів громадян.

Усі реформи, що були здійснені в системі публічного управління сферою ЖКГ зводяться, в основному, до поетапного зростання тарифів на комунальні послуги, причому якість самих послуг кращою від цього не стає.

Протягом останніх років відбулося значне зростання тарифів на житлово-комунальні послуги для населення. Для того, щоб оцінити доцільність та об'єктивність підняття комунальних тарифів, потрібно проаналізувати за певний період динаміку зростання тарифів і порівняти її з динамікою зростання доходів населення та зміною індексу інфляції.

З цією метою проаналізуємо динаміку зростання комунальних тарифів для населення за період 2018 – 2023 рр. (див. табл. 1) та порівняємо її з динамікою зростання інфляції, прожиткового мінімуму, середньої і мінімальної заробітної плати та пенсії в Україні (див. табл. 2).

Оскільки тарифи на водопостачання, водовідведення, газопостачання та централізоване опалення диференційовані по регіонам України, тому дані для аналізу цих тарифів візьмемо для м. Рівного. Аналогічно, дані про середній розмір заробітної плати і пенсії, які є різними для кожного регіону України, будемо також аналізувати для м. Рівного. Комунальні тарифи для населення на послуги електропостачання є однаковими для всіх регіонів країни. Мінімальний розмір заробітної плати і пенсії, які визначаються Законом України «Про державний бюджет України» та Законом України «Про загальнообов'язкове

державне пенсійне страхування», також для всіх регіонів країни є однаковими. Загальний показник прожиткового мінімуму затверджується Верховною Радою України в законі про Державний бюджет України на відповідний рік. Індекс інфляції показує зміни загального рівня цін на товари та послуги для населення.

Таблиця 1. Аналіз динаміки тарифів на комунальні послуги для населення м. Рівне станом на 1 червня 2018 – 2023 рр.

Вид послуг	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Електропостачання, коп./кВт год. (до 100 кВт год.)	90,0	90,0	90,0	168,0	144**	264
$K_{ел}^*$	1	1	1	1,87	1,60	2,93
Електропостачання, коп./кВт год. (понад 100 кВт год.)	168,0	168,0	168,0	168,0	168***	264
$K_{ел}^*$	1	1	1	1	1	1,57
Водопостачання, грн/м ³	8,59	11,520	12,876	14,616	16,68	16,68
$K_{вп}^*$	1	1,34	1,50	1,70	1,94	1,94
Водовідведення, грн/м ³	6,95	8,472	11,952	13,752	15,912	15,912
$K_{вв}^*$	1	1,22	1,72	1,98	2,29	2,29
Газопостачання (разом з доставкою), грн/м ³	6,9579	7,89052	3,984	10,006	9,80489	9,80489
$K_{газ}^*$	1	1,13	0,57	1,44	1,41	1,41
Централізоване опалення, грн за 1 Гкал	1492,15	1795,53	1795,53	1913,16	1913,16	1913,16
$K_{оп}^*$	1	1,20	1,20	1,28	1,28	1,28

Джерело: розраховано автором на основі даних НКРЕКП [2].

* Коефіцієнти $K_{ел}$, $K_{вп}$, ..., $K_{оп}$ виражають відношення значень показників аналізованого року до значень 2018 р.

** до 250 кВт·год

*** понад 250 кВт·год

Аналіз табл. 1 показує щорічне зростання всіх комунальних тарифів для населення м. Рівного, що засвідчують відповідні коефіцієнти. Так, за період 2018 – 2023 рр. тарифи на електропостачання при споживанні до 100 кВт год. виросли в 3 рази, при споживанні понад 100 кВт год. – в 1,6 рази. Тарифи на водопостачання та водовідведення збільшилися вдвічі. Плата за централізоване опалення збільшилась на 28%, а плата за газопостачання – на 41%.

Слід відмітити, що тарифи на газопостачання для населення у 2020 р. були в 2 рази зменшені (що було пов'язано з президентськими і парламентськими виборами та обіцянками знизити ціни на газ), а вже у 2021 р. знову різко збільшилися у 2,5 рази. Стрімке здорожчання газу в 2021 р. було пов'язане з

тим, що з 1 серпня 2020 р. почав діяти вільний ринок природного газу для населення в Україні. В зв'язку з цим, побутові споживачі змогли самостійно обирати для себе постачальника природного газу, а газопостачальні компанії – самостійно встановлювати ціни на газ. Крім того, окремо було введено плату за доставку газу, тобто тариф за газопостачання для побутових споживачів складався з плати за споживання газу та за його доставку. Все це призвело до стрімкого зростання тарифів для населення (див. табл. 1).

Таблиця 2. Порівняльний аналіз доходів громадян та інфляції станом на 1 червня 2018 – 2023 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Середня зарплата, грн	7781	9196	10325	13005	10400	12272
$K_{сзп}^*$	1	1,18	1,33	1,67	1,34	1,58
Мінімальна зарплата, грн	3723	4173	4723	6000	6500	6700
$K_{мзп}^*$	1	1,12	1,27	1,61	1,75	1,80
Середня пенсія, грн	2163	2513	2827	3148	3817	5487
$K_{сп}^*$	1	1,16	1,31	1,46	1,76	2,54
Мінімальна пенсія, грн	1373	1497	1712	1854	1934	2093
$K_{мп}^*$	1	1,09	1,25	1,35	1,41	1,52
Загальний показник прожиткового мінімуму	1700	1853	2027	2189	2393	2589
$K_{пм}^*$	1	1,09	1,19	1,29	1,41	1,52
Індекс інфляції, %**	9,8	4,1	5,0	10,0	26,6	4,6***
$K_{інф}^{****}$	1,10	1,14	1,20	1,32	1,67	1,75

Джерело: розраховано автором на основі даних [3], [4].

*Коефіцієнти $K_{сзп}$, $K_{мзп}$, ..., $K_{пм}$ виражають відношення значень показників аналізованого року до значень 2018 р.

**Річні показники інфляції.

***За січень-червень 2023 р.

****Коефіцієнти $K_{інф}$ виражають відношення значень показників аналізованого року до значень 2017 р.

Аналіз табл. 2 показує щорічне зростання показників заробітної плати, пенсії та прожиткового мінімуму. Так, за період 2018 – 2023 рр. середня зарплата в м. Рівному збільшилась на 58%, а мінімальна зарплата – на 80%. Середня пенсія виросла в 2,54 рази, мінімальна пенсія – в 1,52 рази. Загальний показник прожиткового мінімуму підвищився на 52%, а індекс інфляції – на 75%. Оскільки коефіцієнти зростання інфляції значно перевищують відповідні коефіцієнти підвищення рівня мінімальної пенсії та прожиткового мінімуму, то

стає зрозумілим, що за досліджуваний період життєвий рівень людей пенсійного віку та малозабезпечених сімей мав стійку тенденцію до погіршення. І це без врахування щорічного стрімкого зростання тарифів на комунальні послуги. Варто відмітити, що за даними Пенсійного фонду України [9], станом на 1 січня 2023 р. в Україні зареєстровано 10,68 млн пенсіонерів. За другий квартал 2023 р. кількість пенсіонерів зменшилась на 140 тис. людей. Це найбільше скорочення з лютого 2022 р. і майже половина від того, наскільки поменшало пенсіонерів від початку війни. Слід зауважити, що станом на липень 2023 р. третина пенсіонерів отримують пенсію від 2 до 3 тис. грн, а у 0,6% пенсіонерів (64 тис. людей) середній розмір пенсії становить 1228 грн, що в 2 рази менше прожиткового мінімуму [5].

Для допомоги пенсіонерам та малозабезпеченим родинам в оплаті житлово-комунальних послуг Уряд України у 1995 р. започаткував програму житлових субсидій. Так, у 2023 р. в бюджеті заплановано 25 млрд грн на видатки субсидій. Середні суми, які видаються на домогосподарство в зимовий період, становлять 1,5 тис. грн на місяць, а в неопалювальний сезон – 350-400 грн [6]. Зауважимо, що право на отримання субсидії має кожна сім'я або окрема особа, чії витрати на оплату житлово-комунальних послуг перевищують в середньому 15% щомісячного сукупного доходу. Динаміка кількості домогосподарств, яким призначено субсидії та суми нарахованих субсидій у 2018 – 2023 рр. наведена в табл. 3.

Таблиця 3. Динаміка кількості домогосподарств в Україні, яким призначено субсидії та суми нарахованих субсидій у 2018 – 2023 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Кількість домогосподарств, яким призначено субсидії, млн од.	3,9	3,3	3	2,7	2,5	2,3
Суми нарахованих субсидій домогосподарствам, млрд грн	43,1	28,4	24,2	29	25,4	25 (план)

Джерело: сформовано автором на основі даних [6], [7].

Аналіз табл. 3 показує тенденцію щорічного зменшення видатків на субсидії та кількості домогосподарств (малозабезпечених сімей), які отримували субсидії для відшкодування частини витрат на оплату комунальних послуг. Варто відмітити, що кількість субсидіантів зменшилася, в основному, не по причині зростання їхніх доходів, а через введення Міністерством соціальної політики України більш жорстких умов отримання субсидій. Зважаючи на те, що на 2023 р. в Держбюджеті України передбачено скорочення видатків на субсидії, можна прийти до висновку, що правила отримання субсидій будуть тільки посилюватися.

Незважаючи на широке застосування системи субсидування малозабезпечених сімей з боку держави, заборгованість населення з оплати комунальних послуг щороку неухильно зростає (див. табл. 4). Так, за даними Державної служби статистики України [8], на 1 січня 2023 р. заборгованість складала 81,4 млрд грн – без урахування тимчасово окупованих територій Криму, Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей. Тобто реальна сума заборгованості є набагато вищою.

Таблиця 4. Структура заборгованості населення України з оплати житлово-комунальних послуг у 2018 – 2022 рр., млрд грн

Заборгованість населення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Всього заборгованості у тому числі за послуги:	55,6	61,5	81,04	81,35	81,4*
Електропостачання	4,8	5,0	7,74	7,68	7,8
Водопостачання та водовідведення	3,07	4,13	5,93	6,38	7,09
Газопостачання	26,53	27,93	34,36	33,8	35,2
Централізоване опалення	16,84	20,41	26,57	26,6	28,35

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі даних [8].

**Дані без урахування тимчасово окупованих Криму, Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей.*

З табл. 4 видно, що за досліджуваний період заборгованість населення України з оплати житлово-комунальних послуг з кожним роком неухильно зростає. Найбільшу частку складає заборгованість за газопостачання (43% від загальної суми заборгованості) та централізоване опалення (35%). Традиційно, для мешканців багатоквартирних будинків найвищою сумою в платіжках за

комунальні послуги є плата за централізоване опалення в осінньо-зимовий період. Цим пояснюється величина суми боргу населення за опалення (28,35 млрд грн у 2023 р.). Заборгованість за послуги газопостачання носить сезонний характер для споживачів, які використовують газ для опалення своїх помешкань. Саме тому найбільшою сумою заборгованості населення за комунальні послуги є борг за спожитий газ (35,2 млрд грн у 2023 р.). При цьому тарифи для населення на послуги газопостачання за 2018 – 2023 рр. виросли на 41%, а на централізоване опалення – на 28%. Тарифи на інші комунальні послуги за досліджуваний період зростали набагато швидше (див. табл. 1).

Повільна динаміка зростання тарифів на послуги газопостачання та централізоване опалення пов'язана з прийняттям у липні 2022 р. Закону України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» [9], який встановлює мораторій на підвищення цін на ринку природного газу та у сфері теплопостачання на час воєнного стану та на пів року після його завершення. Крім цього, цей Закон забороняє газопостачальним підприємствам стягувати заборгованість з побутових споживачів, зокрема, подавати судові позови, стягувати заборгованість у примусовому порядку і відключати газопостачання. Про інші комунальні тарифи в Законі не йдеться, тому фактично підприємства ЖКГ можуть підвищувати тарифи на воду та електроенергію під час війни. Так, з 1 червня 2023 р. відбулось різке підвищення (на 83%) тарифів на послуги електропостачання для побутових споживачів. У Міністерстві енергетики запевняють, що це був вимушений крок, щоб здійснити аварійно-ремонтні роботи і відновити енергетичну інфраструктуру України після російських обстрілів та підготувати її до наступної зими. Тобто відновлювальні роботи енергетичної системи уряд вирішив провести за рахунок населення. НКРЕКП нові тарифи на електропостачання схвалила та затвердила.

Слідом за електропостачанням, НКРЕКП 29 червня 2023 р. було вирішено підняти тарифи на послуги водопостачання та водовідведення для населення в

середньому на 32%. Були видані відповідні постанови для 34 водопровідно-каналізаційних підприємств України [10]. Нові тарифи повинні були діяти від 1 липня 2023 р. Проте, 3 липня 2023 р. НКРЕКП було скасовано рішення щодо коригування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення [11]. Це відбулося тому, що Уряд не підтримав рішення НКРЕКП про підвищення тарифів на воду, обґрунтувавши це тим, що в місцевих бюджетах є достатньо фінансових ресурсів для компенсації водоканалам різниці в тарифах [12].

Крім того, Верховна рада України на період дії воєнного стану заборонила примусове стягнення заборгованості з населення за всі житлово-комунальні послуги. Підставою для цього стала Постанова КМУ від 21.04.2023 р. № 390, яка внесла зміни до постанови від 05.03.2022 р. № 206 «Деякі питання оплати житлово-комунальних послуг в період воєнного стану» [13], згідно з якою на період дії воєнного стану в Україні забороняється стягнення заборгованості за житлово-комунальні послуги, утвореної після 24 лютого 2022 року, з дати початку по дату завершення бойових дій.

Комунальна галузь весь час знаходиться в умовах постійного недофінансування. Брак інвестицій та власних фінансових ресурсів, постійно зростаюча дебіторська заборгованість, зумовлена низьким рівнем оплати побутових споживачів за отримані комунальні послуги, негативно відображається на функціонуванні підприємств ЖКГ, діяльність яких супроводжується частими аваріями і втратами, особливо у сфері водопровідно-каналізаційного господарства та централізованого опалення, що призводить до погіршення якості наданих послуг та неможливості їх безперебійного отримання. Такий стан речей вимагає перегляду існуючої системи публічного управління комунальним господарством, особливо в розрізі форм і методів фінансування і державної підтримки підприємств ЖКГ з метою забезпечення ефективності та надійності їх роботи.

Сьогодні комунальне господарство в повній мірі забезпечується за рахунок власних коштів та коштів місцевих бюджетів. Через війну, у 2022 р. видатки місцевих бюджетів по всіх галузях різко скоротилися, окрім соціального

захисту та громадського порядку і безпеки. При цьому вже в 2023 р. відбулося планове зростання видатків майже по всім галузям народного господарства, крім ЖКГ та охорони здоров'я [14].

Зрозуміло, що перші місяці війни негативно вплинули на фінансову і матеріальну основи місцевого самоврядування. Проте, за даними Міністерства фінансів України [15] за 2022 р. до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 398,1 млрд грн, що на 46,2 млрд грн (+13,1%) більше порівняно з 2021 р. Це відбулось завдяки збільшенню надходжень від податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). В свою чергу, значна частка приросту ПДФО обумовлена зростанням надходжень податку з грошового забезпечення військовослужбовців, військові частини яких закріплені за певними регіонами.

Водночас, в окремих областях приріст доходів загального фонду становив більше 30% (Львівська область (+43,2%), Житомирська (+42,0%), Закарпатська (+41,9%), Волинська (+37,7%), Хмельницька (+34,5%), Чернівецька (+33,9%), Івано-Франківська (+31,7%)). Вагомий приріст доходів у цих областях пояснюється, зокрема тим, що у такі регіони в значній мірі перемістилися внутрішньо-переміщені особи та перемістився бізнес із територій, де ведуться (велися) бойові дії або територій, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації [15].

Отже, в переважній більшості областей України (крім Харківської, Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей) збільшилися доходи загального фонду. Крім того, у грудні 2022 р. місцеві бюджети отримали 14,4 млрд грн трансфертів. Залишки коштів на рахунках місцевих бюджетів та бюджетних установ за загальним і спеціальним фондами за 2022 р. збільшилися на 60,2 млрд грн і, станом на 01.01.2023 р., становили 116,6 млрд грн. Залишки коштів збільшилися у всіх регіонах України [16]. Це означає, що за рахунок цих фінансових ресурсів органи місцевого самоврядування мають можливість забезпечувати фінансування першочергових потреб на місцевому рівні, зокрема збільшувати видатки на ЖКГ.

Однак, аналіз запланованих на 2023 р. видатків місцевих бюджетів [14] вказує на те, що органи місцевого самоврядування будуть збільшувати видатки: на галузі державного управління – на 19 млрд грн (в основному це видатки на утримання органів місцевого самоврядування, резервний фонд тощо); на економічну діяльність – на 10 млрд грн (це переважно видатки на дороги, будівництво, електротранспорт та автотранспорт); на освіту – на 4,6 млрд грн, зокрема на загальну середню освіту (більше 55% видатків на освіту) та видатки на дитячі садочки (21% видатків на освіту); на соціальний захист – на 3,2 млрд грн; на духовний та фізичний розвиток – на 2,5 млрд грн (видатки на фізичну культуру і спорт, клуби, бібліотеки, театри). Видатки на ЖКГ заплановано скоротити на 3,3 млрд грн.

Рішення про скорочення видатків місцевих бюджетів на комунальне господарство у 2023 р. є, на наш погляд, неправильним. Замість того, щоб підтримати критично важливу для населення галузь, влада заганяє її в глухий кут. В той же час на сферу державного управління (тобто на себе) місцева влада грошей не шкодує.

Підвищення ефективності діяльності комунального господарства є надзвичайно важливим та актуальним питанням і, оскільки у органів місцевого самоврядування є фінансові можливості, їм необхідно інвестувати кошти у відновлення основних фондів галузі та фінансово допомагати підприємствам ЖКГ функціонувати у складних умовах сьогодення, а не перекладати все це на «плечі населення». Тому, вважаємо за потрібне скоротити видатки місцевих бюджетів на органи місцевого самоврядування та перенаправити їх на комунальну галузь.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розвиток та фінансування потреб ЖКГ повинні стати пріоритетними для влади. До планових видатків місцевих бюджетів необхідно додатково закладати кошти на капітальний ремонт аварійного комунального фонду, оскільки підприємства ЖКГ не в змозі в повному обсязі профінансувати такі витрати.

На нашу думку, для ефективного функціонування комунального господарства потрібно об'єднати зусилля органів місцевого самоврядування, підприємств ЖКГ та споживачів: органам місцевого самоврядування – збільшувати видатки місцевих бюджетів на комунальне господарство; підприємствам ЖКГ – оновлювати аварійні та зношені основні фонди, надавати якісні послуги за прийнятними цінами; споживачам – вчасно здійснювати оплату за використані комунальні послуги.

Перспективами досліджень у даному напрямі мають стати систематичний моніторинг механізму встановлення тарифів на комунальні послуги та методів фінансової підтримки підприємств ЖКГ.

Література

1. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016 р. №1540-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19#Text> (дата звернення: 05.08.2023).

2. Офіційний вебпортал Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). URL: <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti> (дата звернення: 08.08.2023).

3. Ставки, індекси, тарифи. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/> (дата звернення: 08.08.2023).

4. Офіційний вебпортал Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 08.08.2023).

5. Аномальні зміни. Стало відомо, на скільки зменшилось число пенсіонерів в Україні за останній квартал. *New Voice Бізнес*. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/pensiji-2023-na-skilki-zmenshilos-pensioneriv-v-ukrajini-za-ostanniy-kvartal-50344620.html> (дата звернення: 15.08.2023).

6. Доступніше, але точково: субсидія з жорсткою верифікацією в Дії, ЦНАПі або Пенсійному фонді. *Українське радіо*. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=101349> (дата звернення: 15.08.2023).

7. Житлові субсидії: які виплати отримували українці. *Слово і діло: аналітичний портал*. URL:

<https://www.slovoidilo.ua/2022/02/02/infografika/suspilstvo/zhytlovi-subsydiy-yakiv-vyplaty-otrymuvaly-ukrayinczi> (дата звернення: 15.08.2023).

8. Офіційний вебпортал Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.08.2023).

9. Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування: Закон України від 29.07.2022 р. №2479-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-IX#Text> (дата звернення: 18.08.2023).

10. Рішення НКРЕКП за 29 червня 2023 року. *Офіційний вебпортал НКРЕКП*. URL: <https://www.nerc.gov.ua/decisions/rishennya-nkrekp-za-29-cheravnua-2023-roku> (дата звернення: 20.08.2023).

11. НКРЕКП скасувала рішення від 29 червня 2023 року щодо коригування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення. *Офіційний вебпортал НКРЕКП*. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-skasovala-rishennya-vid-29-cheravnua-2023-roku-shchodo-koriguvannya-tarifiv-na-centralizovane-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya> (дата звернення: 20.08.2023).

12. Шмигаль пояснив, чому обурило підвищення тарифів на воду: в місцевих бюджетах є гроші. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/5/701929/> (дата звернення: 22.08.2023).

13. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 березня 2022 р. № 206. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. №390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.08.2023).

14. Онищук. І. Пріоритети-2023. Куди громади спрямують кошти цього року. *Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (SALAR International)*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16263> (дата звернення: 28.08.2023).

15. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2022 рік. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_%D0%B7%D0%B0_2022_%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf (дата звернення: 28.08.2023).

16. Онищук. І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. *Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (SALAR International)*. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення: 28.08.2023).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “On the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19#Text> (Accessed 5 August 2023).

2. The official website of the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities (2023), available at: <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti> (Accessed 8 August 2023).

3. Minfin (2023), “Rates, indexes, tariffs”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/> (Accessed 8 August 2023).

4. The official website of the Pension Fund of Ukraine (2023), available at: <https://www.pfu.gov.ua/> (Accessed 8 August 2023).

5. New Voice. Business (2023), “Abnormal changes. It became known how much the number of pensioners in Ukraine decreased over the last quarter”, available at: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/pensiji-2023-na-skilki-zmenshilos-pensioneriv-v-ukrajini-za-ostanniy-kvartal-50344620.html> (Accessed 15 August 2023).

6. Ukrainian radio (2023), “More affordable, but to the point: a subsidy with strict verification in Diia, Administrative Service Centres or the Pension Fund”, available at: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=101349> (Accessed 15 August 2023).

7. Word and deed: analytical portal (2023), “Housing subsidies: what payments did Ukrainians receive”, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/02/02/infografika/suspilstvo/zhytlovi-subsydiy-yaki-vyplaty-otrymuvaly-ukrayinczi> (Accessed 15 August 2023).

8. The official website of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 17 August 2023).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On the peculiarities of regulating relations in the natural gas market and in the field of heat supply during martial law and the subsequent restoration of their functioning”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-IX#Text> (Accessed 18 August 2023).

10. The official website of the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities (2023), “Decision of the NEURC for June 29, 2023”, available at: <https://www.nerc.gov.ua/decisions/rishennya-nkrekp-za-29-chervnya-2023-roku> (Accessed 20 August 2023).

11. The official website of the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities (2023), “NEURC has cancelled its decision dated June 29, 2023 to adjust tariffs on central water supply and drainage system services”, available at: <https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-skasuvala-rishennya-vid-29-chervnya-2023-roku-shchodo-koriguvannya-tarifiv-na-centralizovane-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya> (Accessed 20 August 2023).

12. Economic truth (2023), “Shmyhal explained why he was outraged by the increase in water tariffs: there is money in local budgets”, available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/5/701929/> (Accessed 22 August 2023).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), “On making changes to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 5, 2022”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 25 August 2023).

14. Onishchuk, I. (2023), “Priorities-2023. Where will communities direct funds this year”, *Project "Support of decentralization in Ukraine" (SALAR International)*, [Online], available at: <https://decentralization.gov.ua/news/16263> (Accessed 28 August 2023).

15. Ministry of Finance of Ukraine (2023), “Certificate on the implementation of revenues from the general fund of local budgets for 2022”, available at: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82_%D0%B7%D0%B0_2022_%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf (Accessed 28 August 2023).

16. Onishchuk, I. (2023), “Analysis of the implementation of local budgets for 2022”, *Project "Support of decentralization in Ukraine" (SALAR International)*, [Online], available at: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (Accessed 28 August 2023).

Стаття надійшла до редакції 04.09.2023 р.